

Sprawozdanie z warsztatów naukowych pt. “Six centuries of Polish-Ottoman Encounters In Istanbul: Identities, Trajectories, and Intellectual Transfers”/Sześć wieków polsko-tureckich spotkań w Stambule: Tożsamości, trajektorie i intelektualne wymiany, Orient-Institut, Istanbul, 13–14 III 2014

<http://dx.doi.org/10.12775/KLIO.2014.038>

Spotkanie rozpoczęli organizatorzy, prof. Richard Wittman i dr Zaur Gasimov, przedstawiając zamysł konferencji, której celem było zebranie w jednym miejscu przedstawicieli kilku perspektyw dyscyplinarnych odnoszących się do kulturowych i intelektualnych zmian, które zaszły w drugiej połowie XIX wieku w Stambule. Nowe idee prawne oraz sposoby organizacji życia społecznego i ekonomicznego były sukcesyw-

nie wprowadzane w okresie reform Tanzimatu, co sprawiło, że stolica Imperium Otomańskiego stała się wielokulturowym, kosmopolitycznym ośrodkiem miejskim o globalnych aspiracjach.

Warsztaty zaplanowano i przeprowadzono w dwóch częściach – pierwszego dnia wygłoszono referaty i przeprowadzono dyskusję a drugiego odbył się spacer polskimi śladami po Stambule pod przewodnictwem Pauliny Dominik z Oxford University.

Pierwszego dnia warsztatów wygłoszono pięć referatów. Cztery z nich, zgodnie z zapowiedzią, dotyczyły indywidualnych trajektorii biograficznych umieszczonych w rozpoznawalnych warunkach zdarzeń z historii Turcji i Europy Wschodniej od XVI do XIX wieku. Wstęp teoretyczny przedstawili Christoph Herzog (Bamberg University) i Richard Wittmann (Orient-Institut Istanbul), którzy referowali założenia projektu badawczego pt. „Istanbul Memories. Personal Narratives of the late Ottoman Period”. Obejmie on relacje osobiste (notatki, dzienniki, pamiętniki) mieszkańców i podróżnych przebywających w Stambule pod koniec XIX wieku. Istotą projektu jest zwrócenie uwagi na materiał historyczny prezentujący dostęp do perspektywy oddolnej, w przeciwieństwie do dokumentów oficjalnych, odzwierciedlających punkt widzenia rządzących. Zaletą i jednocześnie trudnością jest w tym przypadku wielojęzyczność wybranych w ten sposób źródeł, które są zapisane w wielu, często nieużywanych już, językach, tj. otomańskim, greckim (*koine*), ladino czy ormiańskim. Herzog i Wittmann postulują, aby w obliczu takiego zestawu źródeł, stosować podejście badawcze obecne w historiach mentalności, związane z próbą ujęcia specyficznego *Zeitgeist* badanego miejsca (*Geistesgeschichte* według Hansa J. Schoepsa). Zwraca uwagę szczególnie zawarty w tej perspektywie wymóg wielojęzyczności, co pozwala przekroczyć wąskie ramy historyka dysponującego zazwyczaj jednym językiem natywnym i jednym wyuczonym. Kolejne wystąpienia dotyczyły zagadnień szczegółowych. Michał Połczyński (Georgetown University) zaprezentował podsumowanie badań na temat dokumentu *Risale-i Tatar-i Leh*, szczególnego przekazu z XVI wieku. Współautorzy tego tekstu mieli za zadanie przedstawić sytuację mniejszości muzułmańskiej w Królestwie Polskim. Jakkolwiek unikatowe, znaczenie tego dokumentu, jak również jego autentyczność, nie są bezdyskusyjne i wymagają dalszych prac ję-

zykoznawczych, niemniej, autorowi prezentacji udało się wiarygodnie przedstawić również szerszy kontekst społecznych kontaktów polsko-otomańskich, których pośrednikami były mniejszości muzułmańskie i chanat krymski. Katarzyna Papież (Universite de Paris IV) przedstawiła życiorysy dwóch dziewiętnastowiecznych polskich emigrantek (Jadwiga Zamoyska i Ludwika Śniadecka), tymczasowo związanych ze Stambułem, i ich pogląd na problemy polskiej emigracji w Paryżu i w stolicy Imperium Otomańskiego. Paulina Dominik (Oxford University) skoncentrowała swoje wystąpienie wokół postaci Leona Ostorroga, który jako prawnik i potomek polskiej szlachty miał znaczący udział w tworzeniu nowych warunków legislacyjnych państwa tureckiego podczas wprowadzania ustroju republikańskiego.

Zaur Gasimov (Orient-Institut Istanbul) ukazał postać Cafer Seydahmeta, krymskiego Tatara zaangażowanego w ruch narodowy, publicyści, prawnika i dyplomaty, który większość swego życia spędził na obczyźnie, w tym w Polsce i Turcji. Mimo bardzo krótkiej historii niepodległego Krymu (listopad 1917–styczeń 1918), Seydahment, już na wygnaniu – nawet w okresie stalinizmu – nie przestawał zabiegać o niepodległość rodzinnego Krymu, współuczestnicząc w ruchu prometejskim.

Jest ironią historii, że zaplanowane warsztaty odbyły się w czasie, w którym pytanie o rusyfikowanie mniejszości i narodowości wschodnioeuropejskich zostało tak nieoczekiwanie postawione ponownie w sferze geopolityki. Warsztaty „Six centuries of Polish-Ottoman Encounters In Istanbul: Identities, Trajectories, and Intellectual Transfers”, należały do bardzo ciekawych wydarzeń historyczno-naukowych, pozwalających zapoznać się z projektami, których postępy i wyniki z pewnością będzie można wkrótce dostrzec i docenić.

Eukasz M. Dominiak (Toruń)